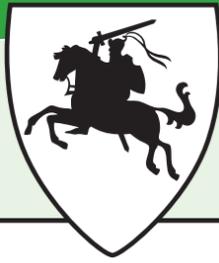

SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Ar liks kaimai tik šviesuolių tėviškės?

Lietuvoje mažėja gyventojų. Per mažai gimsta, per daug išvažiuoja. Labiausiai tuštėja kaimai. Ką reikia keisti, kad iš kaimų neliktų vien tik pavadinimai žemėlapyje, kalbėjomės su Kaimo bendruomenių sąjungos pirmininke Guoda BUROKIENE.

- Valdžia kaimą dažniausiai prisimena tik tada, kai kyla problemų žemės ūkio ir maisto produktų gamybos sektoriuje. Jeigu tų problemų nekiltų, turbūt niekas nepaklaustų, kuo gyvena kaimo žmogus. Kur tai veda?

- Veda niekur. Vis dar vyksta kaimų tuštėjimas, o netrukus sulauksime ir ištuštėjimo. Kaimo vaikai baigia pagrindines mokyklas, išvažiuoja į vidurines mokyklas, gimnazijas miestuose, ir tuo baigiasi jų gyvenimas kaime. Galima sakyti, nuo 15-16 m. vaikai iš kaimo pradingsta. Mokyklų nebeliko, nebeliko ir traukos centro. Geltonieji autobusukai yra tik priemonė vaiką nuvežti iš taško A į tašką B. Kaimui iš to jokios naudos. Abejoju, ar sunaikintos mokyklos kada nors bus atkuriamos. Be 20 vaikų vargu ar kaime mokyklą atidarys. Kartais net paradoksali situacija susiklosto - vaikų būtų, bet nebėra mokyklų, darželių. Kai kur kaimuose prie didžiųjų miestų, ypač prie sostinės, vaikų kaime yra daugiau negu mokykloje vietų. Prie didžiųjų miestų infrastruktūra geresnė, darbo lengviau susirasti, todėl čia gyventojų daugiau. Neteko girdėti, kad valstybė būtų parodžiusi didesnę dėmesį gyventojų pritraukimui į tolimesnį kaimą. Yra viena kita savivaldybė, kur teikia būstą, bet tai vienetai. Labai daug žmonių kuriasi kaimuose prie sostinės, kitų miestų, bet to negalima vadinti grįžimu į kaimą. Jų visa veikla verda mieste.

- Kaip padėti tiems, kurie norėtų kaime gyventi, dirbti žemę, kurti verslą, bet nežino, nuo ko pradėti?

- Yra įvairių programų, įvairių konsultantų norintiems kurti verslą, galima gauti Europos paramą, bet niekas nepadės, jeigu pats neturėsi idėjos ir nenorėsi dirbti. Tenka sutikti, kad tikrai iniciatyvių žmonių nėra daug, bet kartais ir jie, atsimušę į sieną, nuleidžia rankas.

Gyvenimą kaime daug kas supranta tik kaip žemės dirbimą. Nebūtinai. Ne vien ūkininkavimas yra kaimo ekonomikos variklis. Kaimiškose vietovėse yra didelės galimybės užsiimti verslu kaip ir miestuose, bet kol kas jomis nepasinaudojama. Turime tinkamų žaliavų gaminti tradicinius ir novatoriškus gaminius iš medienos, baldus, rąstinius namus, statybines konstrukcijas, maisto produktus, turinčius vis didesnę paklausą visame pasaulyje. Kaime daug kur yra spartusis internetas. Niekur kitur Europoje to nėra. Kadangi visos technologijos sukurtos, galima dirbti nuotoliniu būdu. Kalbu čia apie aukštąsias technologijas, ku-

► Jaunimas į kaimą kol kas grįžta tik su dainomis

► Guoda Burokienė

riomis sugebančių naudotis gal ir nėra labai daug. Tie specialistai kuriasi didmiesčiuose dėl vienos priežasties - dėl patogumų. Kaime labai paranku plėtoti smulkųjį verslą, o pagamintus produktus patiems parduoti internetu. Kai kas daroma, bet tai yra tik pati pradžia. Nėra pas mus tradicijos plėtoti kooperacinį verslą, kas vyksta Airijoje, Švedijoje, Suomijoje. Koopejavimasis labai naudingas žemės ūkyje. Tarkime, vienas nusiperka traktorių, kitas - kombainą, trečias - technikos remonto dirbtuves, ketvirtas - organizuoja gamybą. Beveik visas smulkusis verslas, kuris dabar vyksta mieste, gali būti plėtojamas kaime. Galimybių tikrai yra daug, bet niekas nevyksta pirmiausia dėl to, kad kaimas suprantamas kaip kažkokia atskirties vieta, tremtis, užkampis. Norint žmones paakinti kurti verslą kaime, reikėtų taikyti mažesnę pajamų mokesčių. Kol kas verslo kaime naujokams nenumatyta jokių išimčių, o štai ūkininkams lengvatos numatytos. Net ir dirbamą valstybinę žemę numatyta atiduoti greta dirbantiems ūkininkams, o ne žmogui, kuris čia norėtų pradėti kurti gyvenimą. Turėjome idėją siekti, kad jaunam žmogui būtų leidžiama nusipirkti keliolika arų namo statybai, kaip yra Slovėnijoje. Bus namas, atsiras ir kas jame gyvena,

leidžia šaknis. Reikėtų prisiminti, kad dauguma Lietuvos šviesuolių yra kilę iš kaimo, o ne iš miestų.

- Ne tik dabar, bet ir sovietiniais laikais kaimai tuštėjo. Geriausias tėvų linkėjimas vaikams būdavo: tu, vaikel, nugaros nelenk kaip aš. Kaime likdavo tik tie, kurie prasčiau mokėsi arba parvažiuodavo gavę paskyrimą atidirbti trejus ar daugiau metų po studijų - mokytojai, kultūros darbuotojai, žemės ūkio specialistai, vienas kitas gydytojas. Nemažai vandens nutekėjo, bet tendencijos nesikeičia. Ką daryti?

- Pirmiausia reikia stengtis išlaikyti tuos, kurie yra dar likę. Padėti jiems, kad jų vaikai matytų perspektyvą ir nepabėgtų. Kiekvienais metais iš kaimų išvažiuoja 5-10 proc. darbingo amžiaus žmonių. Valstybinių darbo vietų kaime beveik nėra, verslo taip pat. Tas ciklas sukasi uždaramame rate. Mažos

nuo to reikėtų pradėti. Ne kartą girdžiu klausimą: tą ratą užsukti turi bendruomenės ar valstybinės įstaigos? Mano galva, nereikia čia jokių pirmavimų, reikia dirbti kartu, atsivėlgiant, kas geriau žmogui.

- Kaip tik tai ir vyksta - stumdymasis. Ar Vyriausybė linkusi bendrauti su bendruomenėmis?

- Sakyčiau, ne. Bendruomenės yra priklausomos nuo Žemės ūkio ministerijos ir Europos Sąjungos. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijoje yra sukurtas Bendruomenių skyrius, bet jo darbų bendruomenės nepajuto. Iš tiesų turėtų susivienyti visos ministerijos, pirmiausia Kultūros, Susisieikimo, ir kalbėtis, ką galima nuveikti, kad kaime gyvenimas gerėtų. Iki šiol, kai tik ištari žodį „kaimas“, valdininkai rėkia: čia ne mums, čia Žemės ūkio ministerijai. Čia jau skirstytis nebėra dėl ko, spręsti reikia aukščiausiu lygiu.

► Bus namas, atsiras ir kas jame gyvena, leidžia šaknis. Reikėtų prisiminti, kad dauguma Lietuvos šviesuolių yra kilę iš kaimo, o ne iš miestų

valstybinės įstaigos perkeliama į rajonų centrus, mažos mokyklos uždaromos ir vaikai vežiojami į didesnes gyvenvietes ar miestus. Bibliotekos uždarytos, kultūros įstaigų nėra. Nuo ko nors reikia pradėti, bet niekas nežino nuo ko ar nenori žinoti. Bet jau yra pradžia. Kazlų Rūdos savivaldybės kaimo bendruomenių asociacija parengė projektą ir teikia kaimo žmonėms socialines paslaugas. Pamažu pamažu ir jau įkurta 18 darbo vietų. Tos paslaugos yra apmokamos valstybės. Vieni gauna reikalingas paslaugas, kiti turi darbo. Vien tai svarbu, kad pagalbą senukams ar ligoniams teikia vietiniai žmonės. Gal

Kaimo bendruomenės kuria vaikų dienos centrus, organizuoja turiningus kultūrinius, sporto renginius. Net išvažiavę gyventi į užsienį jauni žmonės savo atostogas derina prie bendruomenių festivalių ir švenčių. Jeigu jie turėtų galimybes kaime susirasti darbo ar patys pradėti ūkininkauti, tikrai grįžtų ne tik per šventes. Didžiosios žemės ūkio bendrovės sako, kad joms trūksta mechanizatorių, veterinarų, kitų specialistų. Ką veikti jaunoms šeimoms kaime, jeigu čia nėra nei mokyklos, nei darželio, nei buto, nei darbo, nei žemės, nei pinigų ją pirkti? Jeigu neturi senelių, tėvų palikto namo, tai dažniausiai neturi kur

grįžti, nuo ko pradėti. Turėtų būti valstybės garantija, kad jie čia turės ką veikti, iš ko gyventi.

Kitas dalykas - civilizuoatų sąlygų gyventi kaime nebuvimas. Ne visur yra šiuolaikiškas vandentiekis, ką jau kalbėti apie geležies šalinimo iš vandens įrenginius, kanalizaciją. O kokie kaimo keliai... Sąlygų, kokias turi mieste gyvenantis žmogus, nė iš tolo nesulyginsi su gyvenimu kaime. Esame įpratę 50 kilometrų į darbą mieste važinėti, bet kaimo keliais toks atstumas prilygtų išbandymui.

- Patys tie, kurie norėtų grįžti, nieko negali pakeisti. Kas gali?

- Lietuvos kaimo parlamento sesijoje priimtas ne vienas svarbus sprendimas Lietuvos kaimiškų vietovių naudai. Teiksime prašymą Seimui ir Vyriausybei, kad būtų įteisintas kaimo bendruomenių organizacijų statusas savivaldos įstatyme, kad 50 proc. rajonui skiriamų subsidijų atitektų kaimui, perkant produkciją viešųjų pirkimų būdu, būtų sudarytos galimybės iki 25 proc. jos įsigyti iš rajono (regiono) tiekėjų. Turi būti gerinamos sąlygos gyventi kaime. Pirmiausia kaimo socialinė infrastruktūra, perleidžiant paslaugų teikimą kaimo bendruomenėms. Gerinant kaimo švietimo sistemą, skiriamas mokinio krepšelis priešmokykliniam ar popamokiniam ugdymui, tuo atveju, kai tai vyksta daugiafunkciuose centruose ar kaimo bendruomenės namuose. Pradėkime nuo mažiausių žingsnelių, bet pradėkime. Daug kas priklauso nuo rajono mero, nuo to, kaip rajono vadovas regi bendrą rajono būklę. Priklauso nuo gyventojų. Priklauso nuo seniūno. Kai kur seniūnai su bendruomenėmis suvieniję jėgas labai daug padaro. Seniūnai čia kol kas nedaug padeda. Būna net priešprieša su bendruomene. Bendruomenės dirba, o seniūnai čia sau nuopelnus prisiskiria. Seniūnaitis turėtų sukurti bendruomenės veiklą, bet taip nėra. Neretai dėl to, kad jie yra ydingai renkami. Turėtume dirbti ranka rankon, o dabar kiekvienas dirba atskirai.

- Kaimo parlamento suvažiavime jus konsultavo socialinio verslo kaimiškose vietovėse ekspertai iš Švedijos. Ką jie pamatė?

- Jie pasakė lygiai tą patį, ką mes ir žinome. Kam žmogui kurtis kaime, jeigu jis neturi žemės. Stebėjosi mūsų kaimo keliais. Gyvenimo sąlygoms Švedijos kaimuose gyventojų taip pat mažėja. Net jei 3-4 žmonės išvažiuoja iš kaimo, jie tai laiko problema. Bet pas juos šeimos gausesnės, 3-4 vaikai, todėl gyventojų deficitas ne taip jaučiamas. Pas mus į demografinę situaciją žiūrima pro pirštus. Apskritai nėra visuotinio požiūrio į prigimtinių mūsų Tautos gyvenimą. Vaizdas toks, tarsi gyventume šia diena, o kas po mūsų - niekam nesvarbu.

Kalbėjosi Dalia BYČIENĖ

Kokią galią mūsų gyvenime turi slaptosios pažymos?

Spec. tarnybų pažymos neleidu Vydui Gedvilui užimti švietimo ir mokslo ministro posto ir prezidentė nutarė jo neskirti. Kyla klausimas - kokią galią turi tos pažymos mūsų gyvenime? Kaip žmogus, dirbęs Seimo pirmininku, pirmasis Seimo pirmininko pavaduotojas, dėl kažkokios pažymos negali būti skiriamas ministru?

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO apskritojo stalo diskutavo Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras, teisininkas Egidijus BIČKAUSKAS, Seimo narys, buvęs Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos vadovas generolas Vitalijus GAILIUS, Seimo narys, laikinai ėjęs prezidento pareigas, taip pat dirbęs Seimo pirmininku, aplinkos ministru, generaliniu prokuroru, Artūras PAULAUŠKAS ir Seimo narys, buvęs Seimo pirmininkas, Seimo pirmininko pirmasis pavaduotojas Vydas GEDVILAS. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

VGEDVILAS: Nežinau, kokios ten pažymos, koks pažymų turinys, kas ten parašyta. Todėl neturiu galimybę nei gintis, nei diskutuoti, nes nežinau apie ką.

Lietuvos televizijoje buvo mesti kaltinimai. E.Jakilaitis, vesdamas laidą, pasakė: „Aš žinau, aš turiu tą pažymą.“ Tai man buvo labai keista. Ir jis paminėjo tris motyvus, dėl kurių aš galėčiau būti neskiriamas.

Aš nežinau, kiti nežino, o žurnalistai turi galimybę susipažinti su slapta informacija, su kuria aš negaliu susipažinti. Nors aš galiu dirbti su slapta informacija ir dirbu iki šios dienos.

Esu Užsienio reikalų komiteto narys, Europos reikalų komiteto narys. Ten dalis posėdžių buvo uždarų, ir tiek, kiek leidžia mano einamos pareigos, aš žinau visą slap-tą informaciją.

Keista, kodėl taip buvo nuspręsta, ir kokios ten pažymos? Pažymos lyg ir buvo, premjerui tiko, prezidentei netiko. Tai kokieje valstybėje mes gyvename? Tai praktiškai nevaldomas procesas, kai kažkas gali priimti sprendimą nežinia dėl ko.

G.JAKAVONIS: Premjerui buvo pateikta kita pažyma nei ta, kurią parodė prezidentei? **VGEDVILAS:** Manau, kad premjeras šioje situacijoje tikrai laikosi oriai. Jis gavo tas dvi pažy-mas. Kaip suprantu, premjeras jas perskaitė.

G.JAKAVONIS: Premjerui buvo pateikta kita pažyma nei ta, kurią parodė prezidentei? **VGEDVILAS:** Manau, kad premjeras šioje situacijoje tikrai laikosi oriai. Jis gavo tas dvi pažy-mas. Kaip suprantu, premjeras jas perskaitė.

G.JAKAVONIS: Premjerui buvo pateikta kita pažyma nei ta, kurią parodė prezidentei? **VGEDVILAS:** Manau, kad premjeras šioje situacijoje tikrai laikosi oriai. Jis gavo tas dvi pažy-mas. Kaip suprantu, premjeras jas perskaitė.

G.JAKAVONIS: Premjerui buvo pateikta kita pažyma nei ta, kurią parodė prezidentei? **VGEDVILAS:** Manau, kad premjeras šioje situacijoje tikrai laikosi oriai. Jis gavo tas dvi pažy-mas. Kaip suprantu, premjeras jas perskaitė.

pavaduotoju. Ir būdami lietuviais, Lietuvos piliečiais, būdami Lietu- vos tautiečiais, mes turime skatin-ti bendravimą, gerus santykius.

Eiliniai žmonės mato, kad aukščiausiame ešelone vyksta to- kios intrigos, diskusijos. Nuo ryto iki vakaro mes kalbame apie tą pa- čią problemą. Nemačiau, kad nors viename portale ar nors vienaž die- ną nebūtų rašoma apie mano gali- mybę dirbti švietimo ir mokslo mi- nistru. Tiesiog destabilizuota mūsų valstybė.

Manau, kad artimiausiu metu reikia priimti kokius nors sprendi- mus ar prezidentei, ar premjerui, ar man. Reikia priimti sprendimus tiesiog vardan tos Lietuvos, kad atsirastų bent koks stabilumas. To- kia maža Lietuvos tauta, tiek mažai gyventojų gyvena ir taip pyksta- mės, nesugebame vienas kito gerbti.

Geriau prezidentė mane būtų pakvietusi ir pasakiusi: „Gedvilai, mes negalime dirbti. Jūs turite tam tikrų problemų, mes turime tam tikros informacijos.“

Įsivaizduokite, jeigu mane ir paskirtų, kaip man dirbti švietimo ir mokslo ministru, jeigu yra tokia prezidentės nuomonė? Man neju- manoma bus dirbti ministru, tuo labiau kad laiko labai nedaug.

Teko bendrauti su premjeru. Jis sakė, kad visa informacija yra gera, nėra jokių kliūčių, kad galėtų teiki- ti mano kandidatūrą prezidentei. Tai premjeras ir pateikė mano kan- didatūrą.

Dabar premjeras irgi tokioje kvailoje situacijoje. Manau, kad prezidentė ir premjeras iki tol ga- lėjo pasikalbėti ir abu kartu priim- ti sprendimą. Būtų parodę solida- rumą, bendrą nuomonę. Ir aš ne- būčiau atsidūręs kvailoje situacio- je. Niekam nelinkėčiau atsidurti tokioje situacijoje.

A.PAULAUŠKAS: Spec. tar- nybos turi būti prižiūrimos. Seimo kontrolė turbūt yra viena iš svar- besnių. Bėda, kad ne visi Seimo nariai yra kvalifikuoti ir dažnai ne- turi laiko. Ir tos spec. tarnybos, ku- rios nepavaldžios ministerijoms, iš esmės lieka be kontrolės. Kontrolė aš suprantu kaip rimtą procesą, kuris priverčia kalbėti apie žmo- gaus teises, žiūri klaidas.

Bet mes turime šiądien pro- kuratūrą, STT, VSD, kurie iš es- mės, sakyčiau, netgi nėra kontro- liuojami.

Su prokuratūra dar gražiau. Konstitucinis Teismas pasakė, kad Seimas neturi teisės netgi svars- tyti jų atskaitos. Nors pinigus ins- titucijai ir biudžetą tvirtina Seimas.

Neseniai dalyvavau žvalgybos institucijų seminare ir ten daugiaus- sia kalbėjo apie žvalgybos institu- cijų kontrolę.

Dėl valstybės institucijų. Nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme yra pasakyta, kad turi bū- rodo, kad čia pagrindinis motyvas. Tai kaip politinė kova. Nežinau, ko- dėl ji taip aštriai yra vykdoma.

Esame patys aukščiausi valsty- bės vadovai. Manau, kad aš einu pakankamai aukštas pareigas bū- damas Seimo pirmininko pirmuoju

pavaduotoju. Ir būdami lietuviais, Lietuvos piliečiais, būdami Lietu- vos tautiečiais, mes turime skatin-ti bendravimą, gerus santykius.

Eiliniai žmonės mato, kad aukščiausiame ešelone vyksta to- kios intrigos, diskusijos. Nuo ryto iki vakaro mes kalbame apie tą pa- čią problemą. Nemačiau, kad nors viename portale ar nors vieną die- ną nebūtų rašoma apie mano gali- mybę dirbti švietimo ir mokslo mi- nistru. Tiesiog destabilizuota mūsų valstybė.

Manau, kad artimiausiu metu reikia priimti kokius nors sprendi- mus ar prezidentei, ar premjerui, ar man. Reikia priimti sprendimus tiesiog vardan tos Lietuvos, kad atsirastų bent koks stabilumas. To- kia maža Lietuvos tauta, tiek mažai gyventojų gyvena ir taip pyksta- mės, nesugebame vienas kito gerbti.

Geriau prezidentė mane būtų pakvietusi ir pasakiusi: „Gedvilai, mes negalime dirbti. Jūs turite tam tikrų problemų, mes turime tam tikros informacijos.“

Įsivaizduokite, jeigu mane ir paskirtų, kaip man dirbti švietimo ir mokslo ministru, jeigu yra tokia prezidentės nuomonė? Man neju- manoma bus dirbti ministru, tuo labiau kad laiko labai nedaug.

Teko bendrauti su premjeru. Jis sakė, kad visa informacija yra gera, nėra jokių kliūčių, kad galėtų teiki- ti mano kandidatūrą prezidentei. Tai premjeras ir pateikė mano kan- didatūrą.

Dabar premjeras irgi tokioje kvailoje situacijoje. Manau, kad prezidentė ir premjeras iki tol ga- lėjo pasikalbėti ir abu kartu priim- ti sprendimą. Būtų parodę solida- rumą, bendrą nuomonę. Ir aš ne- būčiau atsidūręs kvailoje situacio- je. Niekam nelinkėčiau atsidurti tokioje situacijoje.

A.PAULAUŠKAS: Spec. tar- nybos turi būti prižiūrimos. Seimo kontrolė turbūt yra viena iš svar- besnių. Bėda, kad ne visi Seimo nariai yra kvalifikuoti ir dažnai ne- turi laiko. Ir tos spec. tarnybos, ku- rios nepavaldžios ministerijoms, iš esmės lieka be kontrolės. Kontrolė aš suprantu kaip rimtą procesą, kuris priverčia kalbėti apie žmo- gaus teises, žiūri klaidas.

Bet mes turime šiądien pro- kuratūrą, STT, VSD, kurie iš es- mės, sakyčiau, netgi nėra kontro- liuojami.

Su prokuratūra dar gražiau. Konstitucinis Teismas pasakė, kad Seimas neturi teisės netgi svars- tyti jų atskaitos. Nors pinigus ins- titucijai ir biudžetą tvirtina Seimas.

Neseniai dalyvavau žvalgybos institucijų seminare ir ten daugiaus- sia kalbėti, nes esu epicentre, ir da- bar viskas sukasi dėl mano per- sonalijos. Dėl neskyrimo ministru, manau, pagrindinė bėda yra ta, kad esu Darbo partijos narys. Man at- rodo, kad čia pagrindinis motyvas. Tai kaip politinė kova. Nežinau, ko- dėl ji taip aštriai yra vykdoma.

Esame patys aukščiausi valsty- bės vadovai. Manau, kad aš einu pakankamai aukštas pareigas bū- damas Seimo pirmininko pirmuoju

įstatymu, ir ten pateikė informaci- ją, surinktą pagal Kriminalinės žvalgybos įstatymą.

Yra labai aiškūs pagrindai, kada galima pradėti vykdyti kriminalinę žvalgybą. Yra labai aiškūs kontro- lės mechanizmai, kada turi sankcio- nuoti teismas, kada į tą procesą turi įsitraukti prokuroras. Kitai- pakt sakant, viskas yra labai aiškiai reg- lamentuota. Ši informacija yra ri- sota arba slapta, nelygu kokia ten informacija. Ir ji neturi niekur pa- tekti į viešumą.

Man atrodo, visa bėda, kad pre- zidentūra pradėjo žaisti panašų žai- dimą kaip ir su viceministrų paży- momis. Nežinau, ar visa informa- cija, ar dalis tos informacijos pra- dėjo cirkuliuoti viešojoje erdvėje.

VGAILIUS: Jūs kalbate apie visus užburiančias pažymas? Ju- turinio aš nežinau, o kad pažymos iš kai kurių žvalgybos institucijų labai užburia ir jos yra pažymos nuos- prendžiai, tai nėra gerai.

Reikalinga stipresnė žvalgybos institucijų parlamentinė kontrolė. Net neabejoju, kad, įgyvendinama Korupcijos prevencijos įstatymo nuostatas, STT elgiasi pagal įsta- tymą ir pateikia tą informaciją, ku- ri buvo viešuose šaltiniuose. Ji tai pateikė galvodama, kad įgyvendina nuostatas įstatymu, pagal kurį šita norma įsigaliojo nuo 2013 metų sausio 1 dienos.

Pagal ankstesnę Operatyvinės veiklos įstatymą išviešinti ir pa- naudoti buvo galima tiktai baudžia- majame procese. Dabar galima ir administracinėse bylose, ir korup- cijos prevencijos tikslais, ir bau- džiamajame procese, ir perduodant šią informaciją užsienio valsty- bėms. Tikrai dabar daug yra tokių sąlygų, kur galima naudoti šitą jau- trią nepatikrintą kriminalinės žval- gybos informaciją.

Tai sako valstybės prezidentė, kuri iš esmės yra atsakinga už visą Lietuvos valstybę. Ir ji nė trupucio nesusimąsto, kad tas pats žmogus patys išsigando savo šito pareiški- mo. Dabar jis apie tai nekalba.

Ar kartu ir valdančioji koalicija po šiai dienai dirba Seimo pirmi- ninko pirmuoju pavaduotoju. Tai valstybei pakenkti galima kur kas daugiau negu būnant kažkokiu švietimo ir mokslo ministru.

Bet valstybės prezidentė nė pirštelio nepajudina. Jis tebeina tas pačias pareigas ir, matyt, eis tas pačias pareigas.

Gediminas JAKAVONIS Žalgirietis

Manau, kad visiems reikėtų grįžti prie labai racionalaus princi- po dirbant su kriminalinės žvalgy- bos informacija, - tai yra būtinumas žinoti.

Jeigu Specialiųjų tyrimų tarny- ba matė poreikį pateikti nepatkrin- tą informaciją valstybės vadovams, tai valstybės vadovai bent jau soli- džiai galėjo elgtis tarpusavyje ir tą informaciją įvertinti kaip papildo- mos duomenis suteikiant vienam ar kitam asmeniui tam tikrą politi- nio pasitikėjimo lygį.

Dar nežinau, nuo ko apsiplauti, nes nežinau, kuo esi apipiltas. Šiuo atveju matau pažemintą ministrą pirmininką, ir netgi labai stipriai pažemintą. Matau nevalstybišką prezidentės požiūrį.

Išplauamas atsakomybės prin- cipas. Ar galima iš ministro pirmi- ninko reikalauti, kad jo Vyriausybės būtų efektyvi, tvarkydamosi tiek poli- tiškai, tiek ekonomiškai? Negali- ma. Jis bet kuriuo atveju gali pasa- kyti: norėjau, labai stengiausi, bet prezidentė man užkirtu visus kelius, šiuo atveju aš negaliu įgyvendinti.

Ką dabar daryti? Galvojau, ar ministras pirmininkas ir koalicija vėl praris tai, ką gavo. Kaip rei- kiant iškreipiama konstitucinė situaciją. Prezidentei dėl tų pačių pažymų netikto V.Gedvilas. Na ne- galima jo skirti. Jis toks, atleiskite, baisus žmogus, kad negalima net galvoti apie tai, samprotauti. Ir tai sako valstybės prezidentė.

Tai sako valstybės prezidentė, kuri iš esmės yra atsakinga už visą Lietuvos valstybę. Ir ji nė trupucio nesusimąsto, kad tas pats žmogus patys išsigando savo šito pareiški- mo. Dabar jis apie tai nekalba.

Ar kartu ir valdančioji koalicija po šiai dienai dirba Seimo pirmi- ninko pirmuoju pavaduotoju. Tai valstybei pakenkti galima kur kas daugiau negu būnant kažkokiu švietimo ir mokslo ministru.

Bet valstybės prezidentė nė pirštelio nepajudina. Jis tebeina tas pačias pareigas ir, matyt, eis tas pačias pareigas.

➤ Pasižiūrėkite 2012 metų rinkimus. Girdime prezidentės pasakymą: na, ne tuos išrinko

Gediminas JAKAVONIS Žalgirietis

įstatymu, ir ten pateikė informaci- ją, surinktą pagal Kriminalinės žvalgybos įstatymą.

Yra labai aiškūs pagrindai, kada galima pradėti vykdyti kriminalinę žvalgybą. Yra labai aiškūs kontro- lės mechanizmai, kada turi sankcio- nuoti teismas, kada į tą procesą turi įsitraukti prokuroras. Kitai- pakt sakant, viskas yra labai aiškiai reg- lamentuota. Ši informacija yra ri- sota arba slapta, nelygu kokia ten informacija. Ir ji neturi niekur pa- tekti į viešumą.

Man atrodo, visa bėda, kad pre- zidentūra pradėjo žaisti panašų žai- dimą kaip ir su viceministrų paży- momis. Nežinau, ar visa informa- cija, ar dalis tos informacijos pra- dėjo cirkuliuoti viešojoje erdvėje.

VGAILIUS: Jūs kalbate apie visus užburiančias pažymas? Ju- turinio aš nežinau, o kad pažymos iš kai kurių žvalgybos institucijų labai užburia ir jos yra pažymos nuos- prendžiai, tai nėra gerai.

Reikalinga stipresnė žvalgybos institucijų parlamentinė kontrolė. Net neabejoju, kad, įgyvendinama Korupcijos prevencijos įstatymo nuostatas, STT elgiasi pagal įsta- tymą ir pateikia tą informaciją, ku- ri buvo viešuose šaltiniuose. Ji tai pateikė galvodama, kad įgyvendina nuostatas įstatymu, pagal kurį šita norma įsigaliojo nuo 2013 metų sausio 1 dienos.

Pagal ankstesnę Operatyvinės veiklos įstatymą išviešinti ir pa- naudoti buvo galima tiktai baudžia- majame procese. Dabar galima ir administracinėse bylose, ir korup- cijos prevencijos tikslais, ir bau- džiamajame procese, ir perduodant šią informaciją užsienio valsty- bėms. Tikrai dabar daug yra tokių sąlygų, kur galima naudoti šitą jau- trią nepatikrintą kriminalinės žval- gybos informaciją.

Tai sako valstybės prezidentė, kuri iš esmės yra atsakinga už visą Lietuvos valstybę. Ir ji nė trupucio nesusimąsto, kad tas pats žmogus patys išsigando savo šito pareiški- mo. Dabar jis apie tai nekalba.

Ar kartu ir valdančioji koalicija po šiai dienai dirba Seimo pirmi- ninko pirmuoju pavaduotoju. Tai valstybei pakenkti galima kur kas daugiau negu būnant kažkokiu švietimo ir mokslo ministru.

Bet valstybės prezidentė nė pirštelio nepajudina. Jis tebeina tas pačias pareigas ir, matyt, eis tas pačias pareigas.

Gediminas JAKAVONIS Žalgirietis

➤ Kaip reikiant iškreipiama konstitucinė valstybės sandora. Galbūt prezidentės tikslas toks ir yra?

Egidijus BIČKAUSKAS Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras, teisininkas

ti. Turi dominuoti kiti interesai - bendražmogiški, valstybiniai, pa- galiau nacionalinio saugumo inte- resai.

Kam naudinga tokios krizės, įtampos? Tik tiems, kurie linki mums blogo. Tai gal ir specialiai provokuoja, kad atsirastų tokių kri- zių?

Manau, kas jau kas, bet preziden- tė turi visada stengtis nesukel- ti konfliktų, nesukelti intrigų. O dabar išeina atvirškščiai. Matomas noras per viešuosius ryšius pade- monstruoti kažkokį savo kovingu- mą, principingumą. O rezultatas yra tik viešieji ryšiai, tik pasirody- mas žiniasklaidoje.

Nežinau, gal ji turi kitų tikslų. Gal nori sunaikinti kokias nors par- tijas, kai kurias iškelti. Gal tokie tikslai yra. Bet man jos tikslai nėra suprantami ir žinomi.

Matau, kad iš paprastos situa- cijos dažniausiai sukuriama intriga. Paskui įtampa kažkaip dingsta, kaip ir buvo prasidėjusi.

Prisiminkime viceministrų są- rašus, kurie buvo vasarą. Tai nieko nebūtų įvykę, jeigu nebūtų ute- kintos tos pavar dėms. Buvo nutekin- tos aplinkybės ir tada žiniasklaido- je „užsisuko“ visas tas reikalas.

Jeigu informacija būtų pateikta ministrui, tai ministras būtų apsi- sprendęs, skirti ar neskirti. Bet ne, buvo noras paviešinti, parodyti, ko- kiek čia blogi, kokie nesąžiningi žmonės. Manau, tikslas buvo nuo- rat kompromituoti, nuolat žeminti, nuolat parodyti, kad valdžioje yra netinkami žmonės. Ko gero, sie- kiamas tikslas 2016 metų rinkiu- muose.

VGAILIUS: Institucija, kuri pastaruoju metu tikrai dirbo be priekaištų, pateko į konflikto epi- centrą. O ji nieko nedarė, ji įgyven- dino įstatymo nuostatas ir valsty- bės vadovams teikė duomenis. Pa- tikrinti duomenys atsiduria bau- džiamajame procese. O čia yra ne- patikrinta informacija.

➤ Esu labai kvailoje situacijoje. Nė vienam savo kolegai nelinkėčiau atsidurti panašioje situacijoje

Vydas GEDVILAS Seimo narys, buvęs Seimo pirmininkas, Seimo pirmininko pirmas pavaduotojas

Teismai jau yra nepriklausomi. Jie jau nepriklauso nuo Valstybės saugumo departamento. Teismas šiądien gali susipažinti su slapta informacija. Ir jau Valstybės saugu- mo departamentas nerenka teisėjų charakterį. Kaip ir bet kokio vaiko charakterį galima ugdyti. Bet jei- gu jis negauna atitinkamo postūmi- o vieną ar į kitą pusę, toks ir yra charakteris. Galbūt iš tikrųjų

saugumo departamento pažymą, kurią liūdnai pagarsėjęs R.Vaišno- ras surašė remdamasis savo pojū- čiais ir išgyvenimais dėl labai žemo literatūrinio lygmens. Gavau aš tas pažymas. Susipažinau ir manau, kad mes neturėtume šiądien per- mestis atsakomybės Specialiųjų ty- rimų tarnybai.

Šioje situacijoje buvo šiurškščiai pažeistas būtinumo žinoti prin- cipas. Ir tas principas valstybėje su- kėlė neigiamas pasekmes. Jeigu mes bandysime probėgšmiais kai- talioti 2013 metais įsigaliojusį Kri- minalinės žvalgybos įstatymą, tai tikrai nepasieksime tų tikslų, kurie yra keliami parlamento. Mes turi- me užtikrinti efektyvią parlamen- tinę kontrolę, o ne užsiimti gaisrų gesinimu.

Gal skirias požiūris į tą pačią valstybę. Tiesiog pagalvokime, ko- kios partijos per šį laikotarpį ji ne- buvo nepalietusi. Visos atitinkamai kažkaip buvo įvardytos, išskyrus vienintelę. Štai ir atsakymas.

Nesu kaktomušų ir priešprie- šų šalininkas. Aš, beje, tikrai di- džiuojuosi, kad amžinau atilši pre- zidentas A.Brazauskas savo kny- goje mane ir įvardijo kaip kompro- nišų meistrą.

susiduria skirtingi požiūriai į vals- tybę.

Atsimenu, kai tik prezidentė tapo prezidente, per pirmąją savo kadenciją ji, rodos, skrido į tą patį nelemtą Briuselį, - čia būtų atskir- ras klausimas dėl tų dalyvavimų. Ji skrido pigių skrydžių bendrovės „Wizz Air“ lėktuvu, ir čia buvo „pompa“ padaryta.

Aš žiūrėjau į šitai, taip, tai buvo krizės metu. Galbūt aš kitaip ma- tau mūsų valstybę, tai vertinu kaip Lietuvos valstybės įžeidimą. Kad Lietuva, deja, sugeba savo preziden- tei pateikti tiktai pigių skrydžių oro linijomis.

Nebeskraudo jau D.Grybaskai- čis, jau pamiršo. Prezidentė greičiausiai skraido, kaip priklausu, verslo klase. Bet šitai buvo pade- monstruota.

Gal skirias požiūris į tą pačią valstybę. Tiesiog pagalvokime, ko- kios partijos per šį laikotarpį ji ne- buvo nepalietusi. Visos atitinkamai kažkaip buvo įvardytos, išskyrus vienintelę. Štai ir atsakymas.

Nesu kaktomušų ir priešprie- šų šalininkas. Aš, beje, tikrai di- džiuojuosi, kad amžinau atilši pre- zidentas A.Brazauskas savo kny- goje mane ir įvardijo kaip kompro- nišų meistrą.

Bet šiuo konkrečiu atveju pa-

Vitalijus GAILIUS Seimo narys, buvęs Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos vadovas

sakysiu: vieną nuolaidą skatina ki- tos nuolaidos. Mano požiūriu, atė- jome iki to momento, kai reikia pasakyti labai atviru tekstu.

Dėl V.Gedvilo kaip asmenybės ir kaip politiko. Neturiu aš teisės pasėdyje, įvertinam, ir man su- sidarė įspūdis, kad faktiškai bu- vo padarytas nusikaltimas. Ar neatrodo, kad jeigu tuo metu būtų pasielgta principingai, D.Ulbinaitė būtų atstatydinta ir gavusi nuosprendį pagal nuo- pelnus, V.Gedvilu atvejo šian- dien nebūtų? Bet pamatė, kad vieną kartą praėjo, vadinasi, tinka, einu, niekas man nieko nepadarys.

E.BIČKAUSKAS: Tai nebu- vo pirmas kartas. O kodėl jūs pa- miršote tuos viceministrus? Visi pamiršote. Sulaukėme kito žingsnio. Taip ir lauksime po truputį. Patikėkite, po savaitės pasirodys naujas skandalukas. Pono V.Ged- vilo skandalukas pasimirš. Ir vėl pamiršite. Vėl bus tas pats pra- ryta.

Mes kalbame apie įstatymo pa- taisą dėl tokios informacijos pavie- šinimo. Bet nėra toje informacijoje to, ko mes tikimės. Ne paviešini- mas yra esmė.

Yra kur kas rimtesnė proble- ma - dėl konstitucinių galių perpa- skirstymo. Iš premjero, parlamen- to atimamos galios ir jos pereina prezidentui. Ir jeigu parlamentas svarstytų klausimą šiuo aspektu, matyčiau gana rimtą svarstymą.

Kalbėjome apie prezidentės charakterį. Tik aš nepasakiau, kad mums reikia toleruoti tokiį cha- rakterį. Kaip ir bet kokio vaiko charakterį galima ugdyti. Bet jei- gu jis negauna atitinkamo postūmi- o vieną ar į kitą pusę, toks ir yra charakteris. Galbūt iš tikrųjų

Niekas nesuteikė, dėl to tų tei- sių ir nėra. Žingsnis po žingsnio teisės atiduodamos ir perimamos. Jeigu parlamentas ir V.Gedvilo atveju taip pratylės, ką darysi, ga- liu tik apgailestauti.

Niekas nesuteikė, dėl to tų tei- sių ir nėra. Žingsnis po žingsnio teisės atiduodamos ir perimamos. Jeigu parlamentas ir V.Gedvilo atveju taip pratylės, ką darysi, ga- liu tik apgailestauti.

Parengė Janina PELECKIENĖ

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje w.w.suzalgiriu.lt

P.Genys - „Alkos“ muziejaus įkūrėjas, poetas

Plungėje, ant Babrungo kranto, yra įdomios architektūros namas, kurį žmonės ir šiandien vadina Genio namu, tačiau mažai kas žino šios nepaprastai stiprios asmenybės nuopelnus Žemaitijos kraštui... Prano Genio gyvenimas - tai gyvenimas žmogaus, sugebėjusio nugalėti likimo pastatytus depresijos, neivilties užkardus, perkopti neįmanomus skausmo, pilkos egzistencijos slenkščius ir duoti atsikuriančiai Nepriklausomai Lietuvai tiek daug... Ir svarbiausia - įkurti „Alkos“ muziejų. Tai vienas iš tų žmonių, kurio nuopelnus reikia prisiminti artėjant Lietuvos valstybės šimtmečiui.

Apie Prano Genio gyvenimą

Įdomus, turiningas ir tragiškas šio žmogaus gyvenimas. Išlikusios archyvinės medžiagos nedaug. Išsamiausiai jis aprašytas Žemaičių draugijos išleistos poezijos knygelės „Pranas Genys. Džiugo varpai“ įžangoje, kurią parengė Vitalijus Dacys. „P.Genys - ryžtingas žmogus - įstengė dangų nukelti ant žemės, horizontą priartinti prie savęs“, - norint suprasti intriguojančią biografijos autoriaus V.Dacio sakinį tenka pažvelgti į šios asmenybės gyvenimą.

Vaikystė puiki: tėvai, didžiavęsi bajoriška kilme, sugebėjo vaikams, dviem sūnams ir dukrai, suteikti išsilavinimą, jie augo jausdami laisvą namų dvasių, namus lankė šviesūs žmonės. Pranas iš visų buvo patraukliausias: tamsiaplaukis, besišypsantis, nenustygstantis vietoje. Tačiau, atrodo, kad dar prieš gimnaziją jam pradėjo progresuoti liga. Tėvai dėjo daug pastangų, stengėsi išgydyti, ir Pranas sėkmingai baigė Telšių „Saulės“ gimnaziją.

Atsivėrė plačios veiklos galimybės: atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę ypač aktyviai dalyvavo Šaulių sąjungos veikloje, rinko lėšas Klaipėdos sukilimui remti, redagavo žurnalą „Šatrija“. Jo planai buvo parašyti Žemaičių šaulių sąjungos istorijai... Laimingas laikas gimnazijoje, kai dėstė tokios asmenybės kaip Vydūnas, Lazdynų Peleđa, Šatrijos Ragana, negalėjo nepalikti šviesos mokinių širdyse. Taigi ir P.Genio širdį paliečia kūrybos ugnelė: jis rašo jaunatviškus apmąstymus, eilėraščius, jie buvo išspausdinti net Amerikoje leidžiamuose „Vytyje“, „Tėviškėje“.

Deja, nors gimnaziją baigia, kaip rašoma dokumentuose, „labai gerai elgdamasis“, universitete dėl ligos po pusmečio studijas nutraukia ir ima mokytojauti Mažeikių, vėliau Ukmergės gimnazijose. Čia jis moko lietuvių kalbos, o dalį širdies atiduoda vaidybos būreliui: rašo pjeses, bendrauja su profesionaliais aktorais, net ragina Juozą Miltinį kurti žemaičių teatrą Telšiuose... Bet dėl diagnozuotos „atrofijos muskurorum“ progresijos

„Alkos“ muziejaus ekspozicijos nuotr.

P.Genys atleidžiamas „iš tarnybos dėl fizinių trūkumų, kliudančių eiti mokytojo pareigas“... („Biografija. Arba kelias nuo Kalnėnų iki Šilutės“). 100 proc. nedarbingumas, sulaukus 24 metų: „Muskulai atrofuoti, išskiriant veido, plaštakų ir abiejų blauzdų.“ O širdis, plaučiai, rega, klausia sveiki. Tik kelio refleksų nėra, judėjimas ribotas.

Tačiau skaudžios apmąstymų valandos tėviškėje truko neilgai. Tėvui nupirkus dviratį vežimėlių, t.y. „bėdą“, su kuria jis nebesiskyrė,

Dacys. P.Genys, suvokęs tautinės kultūros kaip nacijos gyvavimo sąlygą, panorą, kad Telšiai, svarbiausias Žemaitijos centras, neliktų nuošalyje. Jis buria Telšių šviesuomenę, tampa „progresyviojo judėjimo generatoriumi“ (ten pat). Tikrai nebuvo visuomeninės, kultūrinės veiklos srities, kurioje jis nebūtų dalyvavęs. Tačiau pasirinko dvi savo širdžiai artimiausias - literatūrinę ir muziejinkystę, nes viskam būtų pritrūkę ir laiko, ir sveikatos.

▶ Pranai Geniui buvo labai svarbu prisidėti prie Tautos atgimimo puoselėjant tautinę kultūrą, dvasinį tobulėjimą ir moralinį tvirtumą

Duoklė Pegasus

„Džiugo varpuose“ (ypač sonečių cikle „Gyventi“) - visas jo gyvenimas: gėlėta vaikystė, jaunystės svajonės, skaudžiai palietusi ligos tremtis. Ir prašymas Aukščiausiam padėti išsiveržti iš skausmo ir neivilties... Nors ir veikiamas simbolizmo, P.Genys tęsia maironiškas postmodernistines tradicijas ieškodamas gyvenimo prasmės, dvasinės pusiausvyros. „Didelė aistra, abejonė ir nerimas buvo P.Geniui ne literatūrinė poza, o galbūt net lemtis“ (iš „Biografijos“).

Antroje poezijos knygoje „Atnašavimai“ daug vietos skiriama žemaičių žemės temai, meditavimui gamtovaizdžiais, ji buvo palankiausiai sutikta skaitytojų. Trečiąja knyga „Rūpintojėliai“ P.Genys kalba mums visiems skaudžiausia tema - apie okupacijos kančias: „Išėjome vergais, sugniužę po vergi-

nugalėjęs depresiją, užsiverčia darbais: važinėja po apylinkes, renka senovinius daiktus, domisi teatine veikla, lankosi mokyklose, susitinka su literatūros gerbėjais, pats daug kuria. Kaip rašoma atsiminimuose, poetas Stasys Anglickas nustebo radęs daugiau kaip 3000 eilėraščių ir P.Genį paragino išleisti poezijos knygą. Stebėjosi P.Genio darbais vadovaujant šauliams, svajone atgaivinti tautinę kultūrą Žemaitijoje.

Kultūrinė veikla

1928 metais išleista pirmoji poezijos knyga „Džiugo varpai“. Bando jėgas prozoje, spausdina ištraukas periodikoje. Rašo dramas. Tautos ekonominis, kultūrinis, socialinis sąjūdis, „kilęs iš nacionalinių ambicijų, išjudino Lietuvą“, - rašo P.Genio „Džiugo varpai“ įžangoje leidinio sudarytojas Vitalijus

jos letena. Išėjom į girias - į tolumą, į nežinią.“ Tiek „Rūpintojėliai, tiek poema „Rainiai“ buvo labai drąsus poeto žingsnis, tai „ne vienos sielos, tai daugelio mūsų praeities, istorijos dalis“, - rašo P.Genio kūrybą analizavęs V.Dacys.

Nuopelnai muziejinkystei

Matydamas griūvančius kopyltstulpius, į palėpes nukeliamus vertingus senovinius daiktus, į užmarštį nukeliamą žmogaus būties istoriją, 1931 m. suburia iniciatyvinę grupę „apartiti žemaičių kraštotyros draugijos ir muziejaus įkūrimą“ (ten pat). Ir jau sausio mėnesį Žemaitijos provincijoje P.Genio didelėmis pastangomis įkuriamas Žemaičių senovės mėgėjų draugija ir pavadinama „Alkos“ vardu. Jau daugelį metų šiuo vardu tebesivadina garsusis Telšių muziejus.

Bet iki muziejaus įkūrimo atkakliajam entuziastui dar reikėjo pereiti kryžiaus kelius. Nors P.Genys buvo genialiai sumąstęs, kad šios kraštotyros draugijos ir muziejaus veikla apimtų visą Žemaitiją - Telšius, Tauragės, Raseinių bei Kretingos apskritis, - o „Alka“ taptų Žemaitijos kultūros centru, iš centrinės valdžios ateidavo neigiami atsakymai. Prašymą atmetė ir Švietimo ministerija.

Ir tada suveikė tuomet tvirtą žodį turinčios savivaldybės: Plungės, Rietavo, Žarėnų, Žygių valsčiai, Telšių savivaldybė paaukojo lėšų, ir 1932 m. vasario 16 d. atidaromas „Alkos“ muziejus. Didysis organizatorius, galėjęs judėti po muziejų tik su „kėde“, džiugiai priiminėdavo lankytojus, prašydavo paremti ekspонатais, teiraudavosi, kur jų rasti. Jo planas - sukviesti Žemaičių kongresą, rengti dainų šventę, tautodailės parodą, iškilmingas pamaldas... Ima pildytis P.Genio svajonė - „Alkos“ muziejų paversti Žemaitijos kultūros centru. Draugijos balsas P.Genio dėka buvo išgirstas Klaipėdoje, Palangoje, Šiauliuose, net Paryžiuje, Švedijoje, Niujorke. Imta domėtis muziejaus ekspонатais, jie naudojami lietuvių liaudies meną reprezentuojančiose parodose užsienyje. Muziejuje ima lankytis istorikai, archeologai, dailininkai. P.Genys bendradarbiauja su Šiaulių, Kauno muziejais. Ir visur rieda su savo vežimėliu...

O lėšų trūksta, tačiau įsigijęs fotoaparatai jam žina kopyltėles, senąsias sodybas. Su šiuo aparatu nesiskyrė iki paskutinės laisvės dienos... „Biografija. Arba kelias nuo Kalnėnų iki Šilutės“ V.Dacys rašo: „Daug laiko P.Genys praleisdavo ekspedicijose. 1932 m. 22 išvykose užtruko 61 dieną ir sukorė 1740 km“ ir visą kelionę su savo vežimėliu... Tiesa, kelionės, įtemptas gyvenimas ardė muziejinko sveikatą, prasidėjo priepuoliai, bet tas nesutrukdė semtis patirties, dalyvauti suvažiavimuose, bendrauti su specialistais. Ilgainiui P.Genys tapo vienu kompetentingiausių muziejinkystės žinovų.

1933 m. priimtas svarbus sprendimas - statyti didingus muziejaus rūmus ant Žaliojo kalno, vakariniame Masčio krante, projektavimą patikint architektui Steponui Stulginskiui. Buvo sunkūs metai, trūko lėšų, tad P.Genys ryžosi metams atsisakyti algos, kad tik būtų įgyvendinta svajonė... Supratę vargingą padėtį ima remti žymūs Lietuvos žmonės: Kipras Petrauskas, Petras Vaičiūnas, Liudas Gira, Mečislovas Gedvilas, net Oskaras Milašius iš Prancūzijos.

1937 m. muziejus kraustosi į rūmus, kuriuose ir P.Geniui atsiranda du kambariai. Tikslas pasiektas, galima būtų ramiai kurtis. Tačiau neramūs 1939-ieji kelia muziejui daug pavojų. Daug kas kėsinosi į puikias patalpas: norėta apgyvendinti karininkus, pabėgėlius. Tada P.Genys kreipėsi į dailininkus, surengė parodą, kad tik išliktų muziejus.

1940 m. pilni baimės ir blogų nuojautų. Nors tuometinės vyriausybės atstovai V.Krėvė-Mickevičius, J.Paleckis, A.Venclova rėmė kultūrą, tikrovė buvo nerami. Muziejuje reikėjo sutalpinti nacionalizuotų dvarų turtą - baldus, indus, knygas, paveikslus... Išsaugotą žydų aukštosios mokyklos biblioteką. Iš visos Žemaitijos P.Geniui vadovaujant muziejuje buvo sutalpinta 18 sunkvežimių ekspонатų. Karo metais P.Genys vertingiausias išsaugojo: dalį paslėpė pas pažįstamus, kitus - slėptuvėse. Dėl to „Alka“ buvo mažiausiai nuniokota.

Tačiau grįžus okupaciniam režimui P.Genys buvo atleistas už bendradarbiavimą su šauliais, už poemą „Rainiai“. Jis išvyksta į Plungę, pasistato namuką ant Babrungo kranto svajadomas čia įkurti muziejų. Tačiau nesuspėjo: 1951 m. buvo suimtas, tardomas ir nužudytas („Rugpjūtis... 26 diena... Kalėjimo barake į aną pasaulį iškelia nepailstančio Lietuvos kultūrininko, poeto, muziejinko Prano Genio vėlė. Rytojais dieną keli kaliniai didžiuoju lagerio keliu už zonos išvežė ir palaidojo du, tris ar keturis kalinius. Tarp jų buvo ir Pranas Genys“, - rašoma biografijoje.

P.Geniui likimas lėmė gyventi tuo lemtingu laikotarpiu, kai Lietuvoje, V.Dacio žodžiais, „ant valstybės pamato plazdėjo atgimimo vėliava“. Ir jam buvo labai svarbu prisidėti prie Tautos atgimimo puoselėjant tautinę kultūrą, dvasinį tobulėjimą ir moralinį tvirtumą. Ir šiai pareigai jis paaukojo visą savo gyvenimą.

Parengta remiantis ekspozicija Telšių „Alkos“ muziejuje, leidiniu „Pranas Genys. Džiugo varpai“, V.Dacio „Biografija“ Danutė ARDAVIČIENĖ, Roma BUŽIENĖ